

ÚJABB 16. SZÁZADI ÉREMKINCS A TORNYAI JÁNOS MÚZEUM GYŰJTEMÉNYÉBEN

A Tornyai János Múzeum ma Magyarországon a legnagyobb gyűjtőterülettel rendelkező vidéki múzeum. A város 48 798 hektáros közigazgatási területe és a múzeum 1905. évi megalakulása óta a városban dolgozó számos régész-kutató munkássága biztosítja a régészeti gyűjtemény európai hírű gazdagságát.

A múzeum fennállása óta eltelt több mint 100 év során több alkalommal bukkantak fel a város határában különböző korú elrejtett éremkincsek. Ennek a páratlan értékű forrásanyagnak a legnagyobb része még ma is a szegedi Móra Ferenc Múzeumban található. A legértékesebb, az 1439 darab bizánci arany solidust tartalmazó, összesen 6,446 kg súlyú 5. századi éremkincs, amely 5 darab kivételével a Magyar Nemzeti Múzeumban került elhelyezésre. A Magyar Nemzeti Múzeum a leletgyűjtésből még 1964 novemberében átadott 5 darabot a Tornyai János Múzeumnak, amelyeket azóta is a múzeum páncélszekrénye őriz.

Ilyen körülmények között vált a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum legértékesebb régészeti-numizmatikai tárgy együttesévé az a 67 darab 16. századi ezüst tallérből és egy aranyozott bronz veretből álló elrejtett éremkincs, amelyet egy véletlennek köszönhetően, 2009. december 14-én és 15-én tárt fel a Tornyai János Múzeum a Hódmezővásárhelyhez tartozó Kingéc-pusztán. A szegedi múzeum éremtára 3 Hódmezővásárhely környékéről származó késő középkori éremkincset őriz, a megye teljes területéről pedig 15 ilyen típusú leletgyűjtés ismert.

Az 1534 és 1594 között kibocsátott, Európa különböző területeiről származó, 1595 és 1606 között elrejtett ezüst tallérok egy északkelet-délnyugati irányú ártéri sziget nyugati lejtőjén kerültek elő lakossági bejelentést követően. 2009. december 14-én arról értesítették a múzeumot, hogy a szóban forgó területen a szántásban 3–4. századi római pénzek kerültek elő. Mivel ezen a területen a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal nem tart nyilván régészeti lelőhelyet, először helyszíni szemlét tartottunk. Az őszi búzával bevetett szántást végigjárva a felszínen nem találtunk régészeti leletanyagot, ezért fémdetektor segítségével szisztematikusan elkezdtük átvizsgálni az egykori ártéri szigetet. Feladatunk eredetileg a lehetséges régészeti lelőhely kiterjedésének és jellegének megállapítására korlátozódott, a lehető legkisebb kárt okozva ezzel a feltételezett lelőhelyben. Műszerünk néhány perc elteltével éles sípolással jelezte az első tallér helyét. Ezt követően értesítettük a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt és a leletmentés elvégzése mellett döntöttünk. A feltáró munkának köszönhetően a leletgyűjtés teljesnek tekinthető, ami ritkának számít az éremkincsek között, mivel gyakran elkallódik a leletek egy része mire az érme a múzeumba kerülnek. A tallérokat egy kb. fél hektáros területen „húzta szét” a szántás. A veretek nem voltak mélyen, nagy részüket 5–25 cm mélységből, a szántás felső rétegéből gyűjtöttük össze. A leletmentés során minden egyes érmét egyedi azonosítóval láttunk el és a helyszínen lefotóztunk.

A leletek között található egy virág alakú aranyozott bronz veret is, melyből arra következtethetünk, hogy a tallérokat eredetileg egy díszes erszényben rejtették el.

A Hódmezővásárhely-Kingécen talált 67 veretről általánosságban elmondható, hogy néhány kivételtől eltekintve igen jó állapotúak, a hosszabb használati idő ellenére kevésbé kopottak. Magyarország te-

riületéről ma már közel 200 hasonló korú, az 1591 és 1606 között zajlott 15 éves háború időszakára keltezhető éremkincset tartunk nyilván. Például Balatonfőkajáron, Esztergom-Szamarhegyen, Pálmonostorán és Tápé-Malajdokon is találtak elrejtett tallérleleteket.

Hódmezővásárhelyről eddig a kingéci a legnagyobb ilyen típusú, ezüst tallérokól álló éremkincs.

Hasonló, késő középkori, kora újkori tallérleleteket még a 19. század végén találtak Hódmezővásárhelyen, azonban ezek pontos lelőhelye máig nem ismert. A leletek a Magyar Nemzeti Múzeum éremtárában találhatók.

A kingéci tallérlelet azok közé az elrejtett éremkincsek közé tartozik, amelyek csak úgynevezett értékpénzeket (arany- és ezüst vereteket) tartalmaznak. Az 1534 és 1594 között kibocsátott tallérok származási helye meglehetősen változatos.

A legtöbb tallért, összesen 36 darabot, I. Ferdinánd (1503–1564) és II. Rudolf (1552–1612) magyar és cseh király, német-római császár verdéiben készítették. A leletgyűjtésben a történelmi Magyarország területéről II. Rudolf KB verdejegyű, Körmöcbányán kibocsátott tallérjait és egy Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem 1593-ban vert tallérját említhetjük. Ezen kívül Nyugat-Európából számos városi (Thann, Deventer, Kampen, Zwolle, Lübeck, Hamburg) (9 db), több egyházi (salzburgi érsekség, cambrai érsekség) (3 db) és a Német Római Császárság fejedelmei (szász- és rajnai választófejedelemségek, hohnsteini grófság) (17 db) által kibocsátott veret található a tallérok között. A magyarországi uralkodók tallérjainak sorozatát II. Miksa magyar és cseh király, német-római császár (1527–1576) 1575-ben készült verete egészíti ki. Leletünkben a legfiatalabb II. Rudolf 1594-ben kibocsátotta ezüst tallérja. Ebből arra következtethetünk, hogy tulajdonosa nem sokkal

1594-et követően rejthette el vagyonának egy részét. A 16. században az akkori értékpénzek között korlátozás nélkül forogtak belföldi és külföldi veretek. Mint láthattuk a tallérok összetétele meglehetősen tarka képet mutat, azonban az osztrák tartományok és a Német-Római Birodalom különféle pénzverő hatóságainak tallérveretei dominálnak benne. Ennek több oka van. A hazai veretek alacsony száma azzal magyarázható, hogy a magyar királyok, akik legtöbb esetben más uralkodói címet is birtokoltak nem csak a magyar királyi pénzverdékben készítették ezüstvereteiket. Az ezekben a pénzverdékben kibocsátott értékpénzek a teljes hazai pénzforgalomhoz viszonyítva kis mennyiségben készültek, illetve a kereskedelem révén nagy távolságokra eljutottak, éppúgy, mint a Magyarországon előforduló külföldi veretek. A Királyi Magyarország területére egyrészt az exportált magyar élelmiszerek, elsősorban a lábbon hajtott jóságok és gabona ellenértékéért, másrészt a Magyarország területén harcoló katonák zsoldjaként áramlottak külföldi veretek. A német tallérok egy része a birodalmi gyűléseken a török elleni háború kiadásaihoz megszavazott pénzsegélyekből származhat.

